

BEN EROLUN BURNU'YUM

J. D. RATCLIFF

Arİtmetik olarak çok birşey ifade etmiyebilirim, fakat hakikatte ben Erol'un en karmaşık organlarından biriyim ve onun için, aklına bile gelmeyen iş' er yaparım.

Ben Erol'un yüzünün ortasında yükseklen küçük bir tepelik, yani onun burunuyum. O gözlerini, kulaklarını ve sindirim organlarını düşünürse de beni can sıkıcı bir baş belası görme eğilimindedir. Kış günlerinde akan, olmayacak zamanda hapşırın, nezle olunca tıkanan ve bir kaza olduğu zaman da ilk önce kırılıp bozulan yine ben olurum. Gözler, kulaklar, dudaklar gibi yüzün öteki görüntüleri hakkında renkli ve şiir dolu özellikler sayılıp dö-külür, amma benim için birşey söylenmez. Habire insafsızca çalıştırılırım. Bununla birlikte hayli pahalıya da mal olurum. Yalnız şurası da bir gerçektir ki yüzde benim kadar belirli, göze çarpan ve aynı zamanda sade başka bir organ yoktur.

Erol'un vücudunda önemli bir organ olarak sanırım ki daha büyük bir saygıya layıktımdır. Ben onun farkında bile olmadığı bir çok işler görürüm. Örneğin Erol sol tarafına yatmıştır. Bir süre sonra benim sol burun deliğim yavaş yavaş tıkanmaya başlar. Yaklaşık iki saat sonra, kendisini uyandırmadan sessiz bir sinyal gönderir ve öbür yanına dönmesini sağlarım. Bu yaptığım, onun sabahleyin kalktığı zaman kaslarının kramp olmaması için yapılması gereken işlerden biridir.

Otomatik olarak Erol'un yiyeceklerini, daha önceden koklar ve kendisini zehir-

lemesi ihtimali olan bir şeyi yemekten alıkoyarım. Erol'un yemek yemekten duyduğu zevk te benden ileri gelir. Izgarada kızarmaya başlayan bir pizolanın kokusunu aldım mı, hemen tükürük bezlerini harekete getirir, Erol'un ağzını sulandırır ve sindirim sularının akışını sağlarım. Erol'un da farkına vardığı gibi, örneğin nezle gibi bir hastalık nedeniyle çalışmalarım sekteye uğradığı zaman, yemekten tat almaz, iştahası kaybolur ve kilosu düşer. Benim katkım olmasaydı aşırı derecede yemek seçen biri olurdu.

Başka birşey daha var. Erol'un hoş ve derin bir sesi ve bunda da bana borçlu olduğu taraflar vardır. Ben sesin aksettirilmesinde ve yükseltilmesinde de katkıda bulunurum. Erol konuşurken burnunu sıkarsa aradaki değişikliği ve etki derecemı anlayabilir.

Yapılışım bakımından pek övünecek bir tarafım yoktur. Erol'un damağı ile beyni arasında sıkışmış durumdayım. Aslında ben iki burundan ibaretim. Septum denen bir bölme beni ikiye bölmüştür. Erol'un ağız boşluğunun üstünde mağaramsı bir yerim vardır ki burası benim çalışma odamı teşkil eder. Bunda nbaşka ayrıca yanaklarda, gözlerin üstünde alın kemik-

lerinde, gözlerle benim aramda ve arka tarafta ana boşluğumun arka tarafında küçük boşluklarım vardır. Bunların hepsi benim sekiz tane sinüs'ümü teşkil ederler. Bunlar bana lüzum olan havanın nemlendirilmesini, sese ahenk vermeyi ve Erol'un kafasını hafifletmeyi sağlarlar amma bir yandan da bir sürü sıkıntılara sebep olurlar. Bakteriler buralara yuvalanarak ana kanalıma boşalan dar kanalları tıkayan bir takım enfeksiyonlara yol açarlar. O zaman Erol hayli acı veren baş ağrılarına düşer olur.

Benim esas görevlerimden biri Erol'un ciğerlerine çektiği havayı temizlemek ve bir ERKONDIŞİNER (Klima Tesisi) gibi mevsimine göre havayı ısıtmak ve nemlendirmektir. Her gün ondört metre küp, yani bir küçük oda dolusu, havayı işlemek zorunluğundayım.

Erol soğuk ve kuru bir günde kayak yapabilir. Fakat onun ciğerleri kuru ve sıfır derecede bir havayı istemez. Ciğerlerin istediği 75 ilâ 80 derece nemlilik ve 32.2 santigrad derece sıcaklıktaki hava, yani sıcak ve nemli bir yaz havasıdır. Sonra bu havanın bakterilerden, toz ve dumandan ve başka tahriş edici şeylerden arı olmasını da ister. Orta büyüklükteki bir oda için gerekli ERKONDIŞİNER bir bavul büyüklüğündedir. Benim Erkondişin sistemim ise 6-7 santimetrelik bir sahaya sıkıştırılmış haldedir.

Havayı nemlendirmek için günde bir litreden biraz fazla nem salarım. Bu daha çok yapışkan bir mukoz (sümük) olup kanallarımın içini kaplayan süngerimsi kırmızı renkli bir zar tarafından üretilir. Kaba temizlik Erol'un burun deliklerini kaplayan kıllar tarafından yapılırsa da, asıl temizliği, burun deliklerinden içeri giren bakterileri ve çeşitli zerreleri tıpkı bir sinek kâğıdı gibi tutan mukoz yapar. Mukoz tabakasının durgun kalmasına müsaade edemem. Aksi halde bir iki saat içinde bu tabaka tamamıyla kirlenirdi. Bunun için her yirmi dakikada bir temiz ve yeni bir mukoz tabakası üretirim.

Eski mukozu harekete getirmek için kirpik şeklinde bir sürü mikroskopik sü-rüngem vardır. Bu çok küçük kıllar mukoz tabakasının yutulmak üzere boğaza doğru sürükler ve sonra da tekrar eski durumlarını alırlar. Kuvvetli mide asidi yutulan bakterilerin çoğunu yokeder. Yorulmak bilmeyen bu küçük Silia (kirpik) larım saniyede 10 süpürge darbesi yaparlar. Tabii Erol geceli gündüzlü sürdürülen bu çalışmalardan habersizdir. Fakat so-

ğuk bir günde bunun farkına varır. Çünkü soğuk siliolarımı felce uğratar ve fazla mukoz üretimine sebep olur. O zaman mukoz geriye, boğaza doğru süptürüleceğine, ıslaklık önden damlamaya başlar. O zaman da Erol akıntılı bir buruna sahip olur.

Mekanik durdurucu yanında bakterilere karşı başka bir durdurucu daha vardır. Lizozim denen bu mikrop öldürücü, Erol'un gözlerini enfeksiyondan koruyan aynı maddedir. Bu beni bütün organların en temizini yapar. O derece beni temizler ki, herhangi bir antiseptiği gerektirmeksizin burun ameliyatı yapma olanağını sağlar.

Erol'un nefes alacağı havanın ısıtılması da oldukça önemli bir görevdir. Bu işin önemli bir kısmını huni şeklindeki kemik lerimle yaparım. En büyüğü 2.5 santimetre boyunda olan bu küçük patates dilimlerine benzeyen kemiklerden üçer tane si burun deliklerimin yan duvarlarından dışa doğru çıkıntı yapmış durumdadırlar. Hakikatte bunlar küçük birer radyatörden başka bir şey değildirler. Bunlar, çok miktarda, radyatörün istimini teşkil eden kanla dolabilen ve sertleşebilen dokulardan yapılmıştır. Kan normal olarak küçük atar damarlardan geçerek, çok sık bir kılcal damarlar şebekesini besler ve buradan da venlere (kara kan damarlarına) akar. Huni kemiklerimde bu kılcal damarlar sertleşebilen dokularımın kaynaklarıyla temas halindedirler. Bunların içine kan, başıncı olarak doldukça küçük boşluklar şişmeye başlar. Bu hal Erol soğuk havada nefes aldığı zaman olur. O zaman ben şişer ve daha geniş ısıtıcı sahaya kazanırım.

Benim başka büyük bir işim de, tabiatıyla kokuların ayırılmasıdır. Erol da birçokları gibi 4000 çeşit kokuyu tanıyabilir. Tam duyarlı bir burun 10.000 çeşit kokuyu birbirinden ayırabilir. Erol'un yaşantısı yalnız benim çalışmama bağlı olmadığı için, benim bu konudaki yeteneklerimin bir kısmını kullanmadığından körlenmiştir. Eğer Erol sağır ve kör doğsaydı benim bu olağanüstü yeteneklerimden daha çok faydalanabilirdi. O zaman yalnız kokularından insanları, evleri ve odaları tanıyabilirdim.

Kokuları nasıl birbirinden ayırabiliyorum? Burun boşluğularımın herbirinin tavanında posta pulundan daha küçük birer yeşilimsi-kahverengi renkte leke gibi bir dokum vardır. Bu lekelerin herbirinde yaklaşık olarak on milyon alıcı hücre sine ve bu hücrelerin her birinde de 6-8 duy-

gu kılına sahibim. Bütün bu mekanizma 2,5 santimetre ötede bulunan Erol'un beyniyle bağlantılıdır.

İşte koku alma tertibatı bu şekildedir. Fakat bu, kızarmakta olan bir pirzolanın kokusunun nasıl alınıp anlaşıldığını anlatmaya yetmez. Bu konuda bilinenler ancak teorilerden ibarettir. Bilindiği üzere kokuşu alınan birşey moleküller yayar. Sıcak soğan çorbası bunlardan pek çok yaydığı halde, öte yandan soğuk çelik hemen hemen hiç yaymaz. Bir teoriye göre alıcı istasyonların çeşitli moleküllerin büyüklüğünü ve şeklini birbirinden ayıdabilirmiş. Aradaki değişiklikler saptandıktan sonra bilgiler beyine yollarınımış. Beyine giden elektrik sinyali, Erol'un beyni tarafından önceden bilindiği için de, bu bir sirke, yahut kadife çiçeği veyahutta yanan bir lâstik diye kararını verirmiş.

Aslında iş bu kadar basit değildir. Nasıl esas renkler olduğu gibi esas kokularında olması mümkündür. Bir ressam paleti gibi beyin de bu esas kokuları koku paleti üzerinde karıştırarak kendisince bilinen kokuları meydana çıkarmaktadır.

Uzun bir süre belirli bir kokunun etkisi altında kaldığım zaman, artık bu kokuyu duymaz olurum. Erol'un karısı da sürdüğü parfümü birkaç nefes sonra duymaz olur. Eğer Erol tabakhane çalışacak olursa, önceleri boya kokularından, ahır kokularından rahatsız olur. Fakat sonraları bu sert kokulardan, koku alma duygusu o kadar yıpranır ki, gitgide bunları neredeyse duymaz hale gelir. Bununla beraber başka kokulara karşı olan duyarlılığı kaybolmaz. Tabakhanein sert ve kötü kokusu içinde bile bir gülün kokusunu eskisi gibi alabilir.

Vücudun dış etkenlere çok açık bir organı olarak bir çok hastalıklara hedef olmamda şaşılacak birşey yoktur. Özellikle frengi ve verem mikropları gibi bazı mikroplar benim kıkırdağıma musallat olur ve şeklimi mahvederler. Polipler, mukoz zarımda kol atarak, küçük bir be-

zelye tanesinden üzüm büyüklüğüne kadar boylarda küçük mantarlar meydana getirirler. Bunlar hava yollarını veya sinüs kanallarını tıkayarak çeşitli sıkıntılara sebep olurlar.

Allerji yapan şeyler, sigara dumanı ve toz mukoz zarımı tahrik ederek bu zarın şişmesine ve fazla sıvı üretmesine ve bu sıvının da boğaza akmasına sebep olur. Buna burun gerisi damlaması denir. Yahut nezleden hava geçitleri cidarı şişer ve geçitler kapandı. Çoğu kez Erol şiddetle sümkürekerek bu geçitleri açmak ister. Bu tehlikeli bir iştir. Böyle bir hareketle enfeksiyonu sinüslerime veya östaki borusu yoluyla orta kulağıma zorla gönderebilir. Hava geçitlerimi açmak için çeşitli özellikte, dokuları büzüştüren burun damlaları da kullanılır. Amma Erol bu damlaları kullanmada dikkatli olmalıdır. Burun damlası kısa bir süre şişen dokuları büzüştürüp rahatlık sağlarsa da ondan sonra bu dokular eskisinden daha çok şişebilir. Uzmanlar, sorunu çözümlenmeden daha çok, yeni komplikasyonlara sebep olacağı nedeniyle burun damlalarına karşı hastalarını uyarmaktadırlar.

Erol şimdi 47 yaşındadır ve benim de çalışma gücüm gitgide azalmaktadır. Artık eskiden olduğu gibi kahvenin o güzel kokusunu iyi alamıyorum. Öte yandan hoş olmayan başka kokular da bana eskisi kadar zarar vermemektedir. Bunların hepsi temamiyle normaldir. Koku alma yeteneğimdiki bu gerileme eski zamanlarda insan için bir dereceye kadar bir handikap olabildi, amma bugün için öyle değildir. Erol'un son nefesine kadar teneffüs ettiği havayı ısıtıp temizliyebildikçe, onun için yaptığım işi sürdüreceğim. Kendimi övmek endişesine kaptırmadan şunu da ilâve edeyim ki, Erol'un yaşlılık zamanlarında görevimi gözün ve kulağın yaptıklarından daha iyi yapacağımı ummaktayım.

READERS' DIGEST'ten
Çeviren: GALİP ATAKAN

En başta gelen başarılı adamlardan Edison, Ford Belasco ve Carnegie işlerinde nasıl mutlu olduklarını ve nasıl başarılarının işlerine candan sarılmanın sonucu olduğunu söylerler. Bu ünlü kişilerin amacı ne para, ne ad ne de şatafattır; bunlar sadece onlardan sonra gelip te işlerini yine başarı ile yapan kimselere sunulan şeylerdir. Dünyanın en zengin adamları ve en büyük sanatçıları, hep mutluluğu aslında işin yarattığını söylerler.

RICHARD LYNCH